

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 05
Rotel 0513

DOM
2020-03-13
Stockholm

Mål nr
FT 8377-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Södertörns tingsrätts dom 2019-06-27 i mål FT 11836-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Sekretess

Ombud: Jur. kand. Stellan Gärde
Björngårdsgatan 14 A
118 52 Stockholm

Ombud: Jurist Ola Linder
Sotingeplan 70
163 61 Spånga

Motpart

Huddinge kommun, 212000-0068
Kommunalvägen 28
141 85 Huddinge

Ombud: Joakim Östling
Adress som ovan

SAKEN

Skadestånd m.m.

HOVRÄTTENS DOMSLUT Hovrätten

fastställer tingsrättens dom.

Dok.Id 1576977

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 10	08-561 670 00 08-561 672 90		måndag – fredag 09:00–16:30

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Sekretess har yrkat att hovrätten ska bifalla hens talan och förplikta Huddinge kommun (kommunen) att betala hens rättegångskostnader i tingsrätten.

Kommunen har motsatt sig att tingsrättens dom ändras.

Hovrätten har avgjort målet utan huvudförhandling.

PARTERNAS TALAN OCH UTREDNINGEN

Parterna har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på samma sätt som i tingsrätten. Sekretess har förtydligat att kommunens handlande även har inneburit en diskriminering av hens rätt till privatliv enligt Europakonventionens artikel 8 och artikel 14.

Utredningen är densamma i hovrätten som i tingsrätten. Hovrätten har tagit del av förhören med Sekretess och modern.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Den fråga som hovrätten har att ta ställning till är om kommunen diskriminerat Sekretess genom att inte tillåta hen att använda sina ordinarie hjälpmedel, som hen har för att kompensera sin funktionsnedsättning dyslexi, när hen genomförde de delar av det nationella provet i svenska som avsåg läsförståelse. Sekretess har åberopat att kommunens agerande utgör indirekt diskriminering och bristande tillgänglighet enligt 1 kap. 4 § p. 2 och 3 diskrimineringslagen samt diskriminering av hens rätt till utbildning och rätt till privatliv enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen samt konventionens artikel 8 och artikel 14.

Indirekt diskriminering

Hovrätten instämmer i tingsrättens bedömning att Sekretess har missgynnats på så sätt att hen orsakats oro, en känsla av mindre värde, stress och ett sämre provresultat och att den ordning som kommunen tillämpat särskilt har missgynnat personer med dyslexi.

Sekretess har härutöver gjort gällande att hen missgynnats på så sätt att hen fått ett lägre betyg i svenska med anledning av resultatet på det nationella provet. Kommunen har inte bemött detta påstående. Detta kan inte tolkas som att kommunen har vitsordat det påstådda förhållandet och Sekretess har inte åberopat någon utredning utvisande att hen fick ett lägre betyg i svenska med anledning av hens provresultat på det nationella provet. Det är alltså inte visat att kommunens agerande även har lett till att Sekretess har missgynnats på så sätt att hen fått ett sämre betyg i svenska.

Eftersom Sekretess har missgynnats av kommunens agerande ankommer det på kommunen att visa att denna ordning haft ett berättigat syfte och att de medel som användes var lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. I denna del har kommunen hänvisat till Skolverkets riktlinjer för hur nationella prov ska genomföras med elever med läs- och skrivsvårigheter.

Av Skolverkets riktlinjer framgår att läsförståelseprovet i svenska prövar avkodning och förståelse av text. Ett av syftena med det nationella provet är att pröva läsförmågan för att kunna bedöma om eleven uppfyller de kunskapskrav som framgår av kursplanen. Sekretess har anfört att hens läsförmåga hade kunnat provas bättre om hen hade fått använda sina hjälpmedel när hen genomförde provet. Av Skolverkets riktlinjer framgår att en anpassning som innebär att texterna läses upp för eleven innebär att provet inte längre prövar det som provet är avsett att pröva. Enligt hovrätten innebär detta att kommunen haft ett berättigat syfte med att inte tillåta Sekretess att använda sina hjälpmedel vid provtillfället. Det har vidare varit lämpligt och nödvändigt att inte tillåta Sekretess att använda sina hjälpmedel eftersom provresultatet annars inte hade kunnat ligga till grund för en bedömning av hens läsförståelse, utifrån den definition av läsförståelse som Skolverket tillämpar. Det faktum att Specialpedagogiska skolmyndigheten, Svenska Dyslexiföreningen och Svenska Dyslexistiftelsen har en annan syn på vad som avses med begreppet läsning och läsförståelse saknar betydelse i detta avseende.

Det framgår vidare av Skolverkets riktlinjer att provresultatet, utöver att bedöma elevens kunskap, även syftar till att ge information inför den fortsatta undervisningen av eleven och att provresultatet kan utgöra underlag vid planering av resursfördelning

och utbildningsbehov. Att resultatet kan ligga till grund för en framåtsyftande planering för den enskilde eleven utgör enligt hovrättens mening även det ett berättigat syfte för kommunen att tillämpa Skolverkets riktlinjer. Det har också varit lämpligt och nödvändigt att inte tillåta de aktuella hjälpmedlen, eftersom resultatet annars inte hade kunnat fylla denna funktion. Det förhållandet att det i praktiken inte lett till någon förändring för Sekretess del i fråga om inlärningsmetoder medför ingen annan bedömning.

Sammanfattningsvis finner hovrätten att kommunen visat att det funnits ett berättigat syfte med att inte tillåta användning av hjälpmedel vid provet och att denna åtgärd varit lämplig och nödvändig för att uppnå detta syfte. Kommunen har alltså inte utsatt Sekretess för indirekt diskriminering.

Bristande tillgänglighet

Eftersom Sekretess har missgynnats av kommunens agerande ankommer det på kommunen att visa att skäliga åtgärder har vidtagits för att försätta Sekretess i en jämförbar situation med andra elever utan dyslexi.

Av Skolverkets riktlinjer framgår att skolan kan göra anpassningar som innebär att provet fortfarande prövar rätt saker. Det är ostridigt att Sekretess fick anpassningar i form av utökad provtid, att provet genomfördes i mindre grupp i ett separat rum och att frågorna, men inte själva texterna, lästes upp för hen. Hovrätten anser att kommunen genom dessa anpassningar i så stor utsträckning som möjligt har försatt Sekretess i en jämförbar situation med elever utan dyslexi. Om Sekretess hade tillåtits använda sina hjälpmedel hade, som ovan anförts, syftet med provet inte kunnat uppnås. Det har därför inte varit skäligt att kräva att kommunen skulle vidta några andra anpassningar än vad som gjordes. Hovrättens slutsats är därmed, i likhet med tingsrätten, att kommunen inte har utsatt Sekretess för diskriminering på grund av bristande tillgänglighet.

Diskriminering av Sekretess rätt till undervisning och rätt till privatliv
Som tingsrätten angett innehåller artikel 14 inte ett generellt förbud mot diskriminering, utan förbudet är begränsat till de i konventionen och dess

tilläggsprotokoll garanterade fri- och rättigheterna. Handlandet behöver inte innefatta en fristående kränkning av en annan artikel men måste kunna hänföras till det område som behandlas i någon annan artikel.

Enligt artikel 2 i första tilläggsprotokollet får ingen förvägras rätten till undervisning. Europadomstolens praxis ger stöd för att en elev ska kunna få tillträde till undervisning även om eleven har en viss funktionsnedsättning. Som exempel kan nämnas de fall som Sekretess har hänfört sig till. Europadomstolen ansåg att det förelåg en kränkning av artikel 14 och artikel 2 i första tilläggsprotokollet då en elev inte antogs till en musikutbildning på grund av att hen var blind samt då en elev som blivit förklarad inte kunde fortsätta sin utbildning eftersom skolbyggnaden inte handikappanpassades (se Çam mot Turkiet och Enver Şahin mot Turkiet). Någon skyldighet för en stat att använda sig av en viss form av undervisnings- eller examinationsmetod för elever med funktionsnedsättningar framgår dock inte av Europadomstolens praxis. Att kommunen inte tillåtit Sekretess att använda sina hjälpmedel vid ett nationellt prov innebär enligt hovrättens mening inte att hen diskriminerats eller förvägrats rätten till undervisning i strid med Europakonventionen (jfr JK:s beslut den 22 oktober 2019, dnr 5447-18-4.3).

Av artikel 8 framgår att var och en har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Hovrätten anser emellertid att kommunens agerande inte inneburit att Sekretess diskriminerats eller förvägrats rätten till privatliv i strid med Europakonventionen.

Sammanfattande bedömning

Sammanfattningsvis är det hovrättens bedömning att kommunens agerande inte har inneburit någon diskriminering av Sekretess enligt diskrimineringslagen och inte heller någon kränkning av Sekretess rättigheter enligt Europakonventionen. Vid denna bedömning har hovrätten även beaktat de andra internationella instrument som Sekretess hänfört sig till. Tingsrättens dom ska alltså inte ska ändras.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2020-04-14

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Mona Wildig och Anne Mellqvist samt hovrättsassessorn Sofia Andersson, referent.

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT

DOM

2019-06-27

Meddelad i
Huddinge

Mål nr

FT 11836-18

PARTER

Kärande

Sekretess

Ombud: Jur.kand. Stellan Gärde
Björngårdsgatan 14 A
118 52 Stockholm

Ombud: Jurist Ola Linder
Sotingeplan 70
163 61 Spånga

Svarande

Huddinge Kommun, 212000-0068
Kommunalvägen 28
141 85 Huddinge

Ombud: Joakim Östling
Adress som ovan

DOMSLUT

Käromålet ogillas.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
141 84 Huddinge sodertorns.tingsratt.avdelning1@dom.se	Björnkullavägen 5 A	08-561 660 10 E-post: www.sodertornstingsratt.domstol.se		måndag – fredag 08:30–16:00

BAKGRUND

Sekretess gick årskurs 6 i Kungsklippeskolan som Huddinge kommun är skolhuvudman för. Sekretess har diagnostiserad dyslexi och hen har behov av anpassningar och hjälpmedel; bland annat använder Sekretess en iPad för hjälp med rättstavning genom ett rättstavningsprogram och med läsning genom ett program med inlästa skolböcker. Det sistnämnda ger Sekretess möjlighet att få texten uppläst samtidigt som hen läser den. Sekretess använder även en applikation/tjänst på sin iPad som innefattar talsyntes. Dessa hjälpmedel använder Sekretess i den ordinarie undervisningen.

Den 6 och 8 februari 2018 genomfördes nationella prov i svenska. Läsförståelseproven B1 och B2 prövar avkodning – det vill säga den tekniska aspekten att omvandla bokstäver till sina ljudmotsvarigheter – och förståelse av skönlitterär text och sakprosatext. Genomförandet av proven hade planerats att gå till på det sätt som genomfördes. Sekretess genomförde proven i specialpedagogens rum tillsammans med andra elever som också hade behov av anpassningar där det fanns möjlighet till en lugnare arbetsmiljö och längre tid att genomföra proven. Läraren läste upp frågorna och Sekretess fick sedan utan hjälpmedel läsa igenom de aktuella texterna innan hen svarade på frågorna. Läraren läste upp frågorna så många gånger som önskades och Sekretess behövde fråga om en extra uppläsning. De texter som Sekretess skulle basera sina svar på lästes däremot inte upp. Under proven fick Sekretess inte använda sina hjälpmedel; uppläsning av text, talsyntes och rättstavningsprogram. Tvisten i målet gäller frågan om kommunen har utsatt Sekretess för diskriminering och därmed åtdragit sig skyldighet att utge skadestånd eller diskrimineringsersättning eftersom Sekretess inte fick använda sina hjälpmedel när hen genomförde proven B1 och B2.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING***Sekreteress***

Sekreteress har yrkat att Huddinge kommun ska till hen betala 20 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 28 september 2018 till dess betalning sker.

Sekreteress har även yrkat att Huddinge kommun ska ersätta hens rättegångskostnader.

Huddinge kommun

Huddinge kommun har bestritt Sekreteress yrkande. För det fall tingsrätten skulle komma fram till att kommunen är skyldiga att betala skadestånd eller diskrimineringsersättning, vitsordas det yrkade beloppet som skäligt i och för sig. Räntheyrkandet har kommunen också vitsordat.

Kommunen har inte yrkat ersättning för rättegångskostnader.

GRUNDER***Sekreteress***

Kommunen har i första hand ådragit sig skadeståndsskyldighet enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen genom att i samband med delprov B1 och B2 diskriminerat Sekreteress i hens rätt till undervisning enligt europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen) artikel 14 samt tilläggsprotokoll 1 artikel 2. Detta följer av att kommunen inte tillät Sekreteress att använda sina ordinarie hjälpmedel som hen har för att kompensera sin funktionsnedsättning dyslexi.

Kommunen har i andra hand ådragit sig skyldighet att utge diskrimineringsersättning enligt 5 kap. 1 § diskrimineringslagen. Detta följer av att kommunen i samband med delprov B1 och B2, i strid med 2 kap. 5 § diskrimineringslagen, utsatt Sekreteress för diskriminering genom att inte tillåta hen att använda sina ordinarie hjälpmedel som hen har för att kompensera sin funktionsnedsättning dyslexi. Förfarandet är att anse som indirekt diskriminering och diskriminering i form av bristande tillgänglighet.

Huddinge kommun

Kommunen har inte diskriminerat Sekretess . Sekretess har fått rekommenderade anpassningar under samtliga delprov med undantag för läsförståelseproven eftersom skolan har följt Skolverkets riktlinjer som innebär att eleverna måste läsa texten själva, och inte få den uppläst, för att kunna pröva deras läsförståelse.

UTVECKLING AV TALAN

Sekretess

Sekretess har diagnostiserad dyslexi och läser med öronen, vilket styrks av ingiven logopedisk utredning daterad den 11 november 2015. För att uppnå normal inlärningsmöjlighet som barn utan dyslexi har Sekretess därför behov av anpassning och hjälpmedel. Detta innebär att Sekretess normalt behöver få texten uppläst eftersom hen läser med öronen, vilket för hen motsvarar att läsa med ögonen. Normalt har Sekretess också extra tid för prov och hen har också möjlighet att komplettera muntligt. Sekretess är van vid dessa hjälpmedel och anpassningar för inläring och för att redovisa sina kunskaper i samtliga ämnen sedan hen gick i fjärde klass.

Den 2 februari 2018 informerades Sekretess föräldrar hur delprov B1 och B2 skulle genomföras. Sekretess fick då informationen att hen inte skulle få texten uppläst varken genom lärare eller talsyntes. Vid provtillfällena fick Sekretess alltså inte använda sina hjälpmedel, främst i form av uppläsning av texterna och talsyntes. Hen kunde därför inte ta till sig innehållet på det sätt som hen normalt gör vid den ordinarie undervisningen. Att Sekretess inte fick genomföra proven med de hjälpmedel som hen är beviljad, och som hen har använt under cirka tre år, gjorde att hen inte gavs förutsättningar att göra sitt bästa och hade svårt att slutföra proven. Sekretess har till följd av detta orsakats oro, en känsla av mindre värde och stress. Sekretess fick också sämre provresultat som i sin tur ledde till sänkt slutbetyg i 6:e klass. Sekretess avstod också från att genomföra nationella proven i engelska i sin helhet.

Begreppet läsförståelse innebär att kunna förstå en skriven text, det skrivna språket, med eller utan hjälpmedel. Avkodning ska alltså inte förstås som att man måste läsa med ögonen eller tillgodogöra sig texten på det sättet, så som Skolverket menar. Man kan även avkoda genom att läsa med öronen. Detta förfaringssätt kan jämföras med att använda fingrarna över punktskrift eller ögonen för att avkoda text. Av ingivet yttrande

från Specialpedagogiska skolmyndigheten framgår att myndigheten delar denna syn på begreppet läsförståelse.

Diskriminering av rätten till undervisning enligt Europakonventionen

Kommunen kunde med enkla medel tillgodose Sekretess tillgänglighet för undervisning genom att tillåta användning av hjälpmedel. Genom att inte göra det har kommunen ådragit sig skadeståndsskyldighet för brott mot Europakonventionen. Kommunen är därför skyldig att utge skadestånd.

Hänsyn ska tas till att de rättigheter som skyddas av Europakonventionen kan ges en vidare innebörd i svensk grundlag, lag eller föreskrift och en sådan utvidgning skyddas av konventionens regler. Reglerna i 1 kap. 2 § i regeringsformen – att det allmänna ska verka bland annat för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och motverka diskriminering – ska också beaktas. Likaså ska beaktas rätten till likabehandling i 1 kap. 9 §, diskrimineringsförbudet i 2 kap. 12, rätten till utbildning enligt 2 kap. 18 §, samt förbudet enligt 2 kap. 19 § mot att utfärda lag eller föreskrift i strid med Europakonventionen.

Indirekt diskriminering enligt diskrimineringslagen

Den ordning som kommunen tillämpade vid genomförandet av nationella prov har inspirerats av Skolverkets lärarinformation. Enligt denna ska texterna och uppgifterna inte läsas upp för eleven och de finns inte heller inlästa för avlyssning. Det följer också av densamma att det är rektorn som beslutar om anpassning. Ordningen eller förfarandet innebär alltså att ingen elev i årskurs 6 har rätt att få hjälp med uppläsning när gäller läsförståelseproven. Ordningen eller förfarandet gäller formellt lika för alla men drabbar de elever som på grund av att de har funktionsnedsättning dyslexi inte kan avkoda text utan att använda hjälpmedel. Ordningen har inte haft ett berättigat syfte och har inte heller varit lämpligt och nödvändigt medel för att uppnå syftet.

Enligt kommunen och Skolverket behövs ordningen för att fånga upp elever med dyslexi och pröva elevers förmåga att läsa med flyt samt att uppläsning innebär att denna förmåga inte kan provas. Detta trots att man vet att elever med dyslexi inte har den förmågan och inte kan läsa texter på det sättet som det ställs krav på. Att upptäcka

dyslexi är inte ett syfte som de nationella proven ska ha särskilt när en elev, som i detta fall, redan har fastställd diagnos. Att läsa med flyt måste rimligen gälla alla typer av avkodning och inte bara svartskrift. Sekretess hade dessutom vid tidpunkten för de nationella proven diagnostiserad dyslexi. Därmed visste kommunen att Sekretess utan hjälpmedel inte kunde avkoda text och uppnå läsförståelse. Kommunen har därmed särskilt missgynnat Sekretess genom att tillämpa en ordning eller ett förfaringssätt som framstår som neutral men som har en indirekt diskriminerande effekt.

Bristande tillgänglighet enligt diskrimineringslagen

Kommunen har diskriminerat Sekretess genom att underlåta att anpassa provsituationen så att Sekretess kunde genomföra proven på liknande villkor jämfört med elever utan dyslexi. Kommunen hade kunnat tillhandahålla lyssningsanpassningar; genom att låta Sekretess få tillgång till inläst text alternativt att Sekretess skulle ha fått texten uppläst. Anpassningarna hade försatt Sekretess i en jämförbar situation med elever utan dyslexi. Att läsa upp texten eller tillhandahålla möjlighet för Sekretess att använda sina hjälpmedel är inte någon kostsam eller praktiskt svår anpassning för skolan att göra. Varaktigheten mellan Sekretess och kommunen är av lång natur eftersom det handlar om en grundskoleutbildning som omfattas av skolplikt. Varaktigheten ska därför bedömas som en faktor som gör att kommunen har längre gående skyldigheter att vidta åtgärder för tillgänglighet jämfört med om det varit en kortare utbildning. Anpassningarna har därför varit skäligen att kräva av kommunen. Utökad provtid och anpassad provmiljö som tillhandahölls kompenserade inte på något sätt frånvaron av hjälpmedel.

Både i förhållande till förstahands- och andrahandsgrunden har kommunen skyldighet att tillämpa normprovning enligt 12 kap. 10 § regeringsformen. Europakonventionen och diskrimineringslagen är lagar medan Skolverkets instruktioner inte ens är förordningar eller bindande anvisningar. Betygsättning är dessutom myndighetsutövning som ska ske i enlighet med grundläggande regler om saklighet och objektivitet. Kommunen var alltså skyldig att som skolhuvudman göra en provning av Skolverkets riktlinjers förenlighet med högre rätt och avstå från att tillämpa dem.

Tolkning av de svenska reglerna

De åberopade svenska reglerna ska tolkas konventionskonformt i förhållande till internationell rätt. Artikel 2, 9 och 24 i FN:s konvention om förbud mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning samt artikel 2, 3, 23 och 28 i FN:s konvention om barnets rättigheter ska beaktas vid tolkning av svensk lag.

Huddinge kommun

Skolverket är den myndighet som ansvarar för nationella prov och myndigheten ger löpande information om hur proven ska genomföras. Kommunen har ett uppdrag från Skolverket att genomföra nationella prov enligt Skolverkets riktlinjer. Betygsättning är reglerad i lag där nationella prov är en viktig del för kommande betygssättning. Nationella prov syftar till att stödja en rättvisande och likvärdig betygssättning. Betygsättning är myndighetsutövning och den kan ha betydelse för elevens framtid. Skolverket och Skolinspektionen poängterar i sina allmänna råd och rekommendationer att det är viktigt att alla elever – oavsett skola eller lärare – har blivit bedömda utifrån samma krav. Utifrån detta anser kommunen att kommunen har att följa skolmyndigheternas rekommendationer och allmänna råd när nationella prov genomförs. Hur nationella prov ska genomföras är alltså inget som kommunen har möjlighet att påverka.

Skolverket poängterar att det är viktigt att skolan genomför anpassningar så att nationella prov fortfarande prövar de kunskaper och förmågor som respektive delprov är avsedda att göra. Syftet med läsförståelseproven i årskurs 6 är bland annat att pröva elevens avkodningsförmåga. Enligt Skolverket prövar de två delproven elevens förmåga att själv kunna läsa och förstå berättande text och sakprosatext genom att såväl lässtrategier för avkodning som förståelse används. Skolverket anger vidare följande om provens funktion.

Proven i årskurs 6 har både en summativ och formativ funktion. De är en avstämning av elevens kunskaper men ger också en information inför den fortsatta undervisningen för att eleven ska utvecklas så långt som möjligt. Provresultaten kan också utgöra underlag vid planering av resursfördelning och fortbildningsbehov. Proven kan användas tillsammans med andra test/diagnoser för att avgöra vad som gagnar den enskilde eleven bäst.

I årskurs 6 ska eleverna alltså i första hand läsa texterna själva i de delprov som prövar läsförmåga och läsförståelse. När en text som är avsedd att pröva elevers läsförståelse läses upp, används inte uppgiften på det avsedda sättet och det som provdelen är utvecklad för att pröva är inte längre det som till fullo faktiskt prövas, menar Skolverket. Uppsala universitet, som tar fram nationella prov i svenska, delar denna uppfattning. Resultatet kan då inte längre användas som stöd för bedömning och betygsättning. Enligt Skolverket kan proven däremot anpassas så att de fortfarande prövar läsförmågan; exempelvis genom att dela upp texten i flera korta delar som eleven läser med en kort paus mellan, förstorar texten eller låta eleven läsa texten högt enskilt med läraren i uppdelade etapper. I årskurs 9 förutsätts att eleven har utvecklat förmågan att avkoda och förstå text och eleven kan då därför få lyssna till texterna i delprovet som anpassning.

I det aktuella fallet har kommunen följt Skolverkets riktlinjer och rekommendationer. Kommunen har inte diskriminerat Sekretess utan tvärtom har försatt hen i jämförbar situation genom de åtgärder som vidtagits vid provtillfällena. Skolan hade kontakt med Sekretess föräldrar inför nationella proven och lämnade information om hur skolan skulle anpassa provsituationen. Flera anpassningar gjordes för Sekretess men då på ett sätt som gör att proven fortfarande prövar de kunskaper och förmågor som proven avser. Sekretess fick utökad provtid på samtliga delprov, proven genomfördes i en mindre grupp i ett separat rum och vid skrivprovet fick Sekretess använda sig av digitalt hjälpmedel. Kommunen ifrågasätter inte att Sekretess orsakats oro, en känsla av mindre värde, sämre provresultat och stress. Kommunen ifrågasätter inte heller Specialpedagogiska skolmyndighetens yttrande avseende avkodning och läsförståelse. Kommunens bestridande tar utgångspunkt i syftet med läsförståelseproven för årskurs 6 och att kommunen enbart följt Skolverkets riktlinjer.

UTREDNINGEN VID TINGSRÄTTEN

På Sekretess begäran har förhör hållits med hen och med modern. Sekretess har som skriftlig bevisning åberopat yttrande från Christina Hellman, Idor Svensson och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Huddinge kommun har inte åberopat någon bevisning.

DOMSKÄL

I vilken ordning tingsrätten ska pröva målet m.m.

Sekretess har gjort gällande att kommunen i första hand ska betala skadestånd till hen enligt 3 kap. 4 § skadeståndslagen. Denna bestämmelse trädde i kraft den 1 april 2018 och av förarbetena framgår att bestämmelsen är tillämplig i fråga om skadefall som inträffar efter ikraftträdandet (se prop. 2017/18:7 s. 52). Detta innebär att bestämmelsen inte kan tillämpas i det här fallet eftersom skadefallen – dvs. då Sekretess genomförde delprov B1 och B2 i början av februari 2018 – inträffade före ikraftträdandet. Rätt till skadestånd vid överträdelser av Europakonventionen fanns dock redan enligt Högsta domstolens praxis. Tingsrätten kommer därför i stället att pröva Sekretess talan med utgångspunkt i Högsta domstolens praxis.

Det hittills anförda innebär att tingsrätten har att ta ställning till om kommunens agerande ger Sekretess rätt till skadestånd enligt Högsta domstolens praxis eller diskrimineringsersättning enligt 5 kap. 1 § diskrimineringslagen. Tingsrätten är inte bunden till i vilken ordning grunderna lagts fram, utan kommer att pröva dessa i den ordning som är lämpligast.

Europakonventionen och dess tilläggsprotokoll gäller som lag genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. En grundläggande bestämmelse i sammanhanget är artikel 13 om rätten till effektivt rättsmedel. En förutsättning för att skadestånd ska utgå är att andra rättsmedel inte räcker som gottgörelse för överträdelsen; bara då blir skadestånd nödvändigt. En överträdelse av konventionen medför alltså inte utan vidare en rätt till skadestånd. Man får pröva om inte det är möjligt med avhjälpande eller gottgörelse på annat sätt än genom ersättning (jfr NJA 2012 s. 211). En särskild typ av rättsmedel är möjligheten att ge monetär kompensation till någon som har utsatts för en överträdelse av sina rättigheter enligt konventionen. Ersättning vid överträdelser av Europakonventionens rättigheter kan exempelvis komma i fråga enligt bland annat diskrimineringslagen (se prop. 2017/18:7 s. 13).

Med hänsyn till det nu anförda kommer tingsrätten att första pröva om Sekretess har rätt till diskrimineringsersättning. Den första frågan i målet blir alltså om Sekretess har utsatts för indirekt diskriminering eller diskriminering på grund av bristande tillgänglighet. Om svaret på denna fråga är nekande, kommer tingsrätten att pröva om Sekretess i stället har rätt till skadestånd på grund av överträdelse av Europakonventionen. Utmynnar prövningen i att kommunen brutit mot diskrimineringsförbudet eller konventionen, ska tingsrätten även ta ställning till om Sekretess är berättigade till diskrimineringsersättning respektive skadestånd.

Indirekt diskriminering

Av 2 kap. 5 § diskrimineringslagen följer att diskriminering är förbjuden för den som bedriver verksamhet som avses i skollagen eller annan utbildningsverksamhet. Med indirekt diskriminering avses enligt 1 kap. 4 § p. 2 diskrimineringslagen att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringsätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer – såvitt nu är av betydelse – viss funktionsnedsättning. Förbudet gäller dock inte om bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. Den som bryter mot förbudet mot diskriminering ska betala diskrimineringsersättning för den kränkning som diskrimineringen innebär. Ersättningen ska betalas till den som kränkts av överträdelsen.

Regeln om indirekt diskriminering är alltså uppbyggd kring begreppen särskilt missgynnande, jämförelse och intresseavvägning. Ett missgynnande består i att någon faktiskt lider skada, utsätts för obehag eller får vidkännas annan nackdel. För att bedöma om en missgynnande effekt har uppstått ska en jämförelse göras mellan den grupp som personen tillhör och någon annan grupp. Jämförelsen ska ta sikte på den andel av dem som kan, eller inte kan, uppfylla kravet i de grupper som jämförs. Om jämförelsen visar en betydande skillnad i de båda gruppernas möjligheter att typiskt sett uppfylla kravet talar detta för att indirekt diskriminering är för handen (se prop. 2007/08:95 s. 490).

Tingsrätten gör mot denna bakgrund följande överväganden.

Inledningsvis konstaterar tingsrätten att den ordning som kommunen tillämpat utgör en sådan tillämpning av en neutral bestämmelse eller ett förfaringssätt som omfattas av bestämmelsen om indirekt diskriminering. Sekretess har gjort gällande att hen till följd av detta missgynnats och orsakats oro, en känsla av mindre värde, sämre provresultat och stress. Detta har inte ifrågasatts av kommunen. Frågan är då om bestämmelsen eller förfaringssättet särskilt missgynnar personer med dyslexi.

Som anförts ovan har kommunen varken ifrågasatt att Sekretess har en funktionsnedsättning eller att hen till följd av den har behov av anpassningar och hjälpmedel. Det står klart enligt tingsrätten att den ordningen kommunen tillämpat – att inte tillåta hjälpmedel anpassade för elever med dyslexi – typiskt sett kommer att missgynna betydligt fler i denna grupp, dvs. elever med dyslexi, än i andra grupper. Sekretess har alltså missgynnats av den ordning som kommunen tillämpat och den har särskilt missgynnar personer med dyslexi. Den fråga som nu ska besvaras är om ordningen hade ett berättigat syfte och att de medel som användes var lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. Denna intresseavvägning är avgörande för frågan om ett visst förfarande ska anses vara tillåtet eller otillåtet som indirekt diskriminering.

För att en åtgärd som typiskt sett har negativa effekter för en viss grupp ska vara tillåten måste två krav vara uppfyllda. För det första ska det vara fråga om ett viktigt syfte som är objektivt sett godtagbart. Detta syfte ska vara värt att skydda i sig och vara tillräckligt viktigt för att motivera att det ges företräde framför principen om icke-diskriminering. För det andra måste åtgärden (medlet för att uppnå syftet) vara lämplig och nödvändig. Om det finns andra, icke diskriminerande handlingsalternativ eller medel för att uppnå ett i sig godtagbart syfte utgör missgynnandet i princip indirekt diskriminering i strid med lagen (se prop. 2007/08:95 s. 491).

Sekretess har anfört att syftet med den ordning som kommunen tillämpat är att fånga upp elever med dyslexi och att det i hens fall, alldeles oavsett, inte kan anses vara ett berättigat syfte eftersom hen har diagnostiserad dyslexi sedan 2015. Hen har också gjort gällande att Skolverkets definition av avkodning, som kommunen tillämpat, är felaktig. Som stöd för detta har hen åberopat bland annat Specialpedagogiska skolmyndighetens

yttrande vari det framkommer att myndigheten definierar läsförståelse som att förstå det skrivna språket oavsett vilket läsmedium läsaren använder sig av.

Tingsrätten gör följande bedömning.

Vad som kan anses som berättigat syfte har endast sparsamt berörts i förarbetena och vägledande avgörande i frågan saknas (jfr dock AD 2002 nr 128 och AD 2005 nr 87). Skolverket är den myndighet som ansvarar för nationella prov. Av Skolverkets rekommendationer, som kommunen hänvisat till, framgår att läsförståelseproven i årskurs 6 både har en summativ och formativ funktion; de är en avstämning av elevens kunskaper men ger också information inför den fortsatta undervisningen för att eleven ska utvecklas så långt som möjligt. Vidare framgår det att provresultaten också kan utgöra underlag vid planering av resursfördelning och fortbildningsbehov. Syftet med att inte tillåta elever med dyslexi använda hjälpmedel vid läsförståelseproven är alltså inte att just fånga upp elever med dyslexi så som Sekretess anført. Proven ska visserligen pröva elevens läsförmåga men provresultatet ska också hjälpa till att bedöma vilka behov eleven har i den fortsatta undervisningen samt bedöma utbildningsanordnares verksamhetsbehov. Detta är enligt tingsrätten ett sådant berättigat syfte som diskrimineringslagen avser. Det har också framkommit att om en elev lyssnar till texterna vid själva provtillfället, används inte uppgiften på det avsedda sättet och det som provdelen är utvecklad för att pröva är inte längre det som till fullo faktiskt prövas. Resultat kan då inte längre användas om stöd för bedömning och betygsättning. Med beaktande av detta finner tingsrätten att de åtgärder som vidtagits varit lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. Det nu sagda innebär att kommunen inte har utsatt Sekretess för indirekt diskriminering.

Diskriminering på grund av bristande tillgänglighet

I 1 kap. 4 § p. 3 diskrimineringslagen beskrivs bristande tillgänglighet utifrån att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning som är skäliga utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning, och med hänsyn till

- de ekonomiska och praktiska förutsättningarna,

- varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde, samt
- andra omständigheter av betydelse.

I målet är det utrett att Sekretess har en funktionsnedsättning och att Sekretess har missgynnats eftersom hen orsakats oro, en känsla av mindre värde, sämre provresultat och stress eftersom hen inte fick använda sina hjälpmedel när hen gjorde delproven B1 och B2. Vid genomförandet av proven fick Sekretess rekommenderade anpassningar för elever med lässvårigheter; anpassad provmiljö och längre skrivtid. Genom dessa anpassningar anser tingsrätten att Sekretess har försatts i en jämförbar situation med en person som saknar den aktuella funktionsnedsättningen. Kommunen har alltså inte utsatt Sekretess för diskriminering på grund av bristande tillgänglighet.

Sammanfattningsvis anser tingsrätten att det varken förekommit indirekt diskriminering eller diskriminering på grund av bristande tillgänglighet av Sekretess när hen genomförde delprov B1 och B2. Talan kan därför inte bifallas på den grunden.

Rätten till undervisning och diskrimineringsförbudet i Europakonventionen

Sekretess har vidare gjort gällande att kommunen genom sitt agerande har diskriminerat hen i hens rätt till undervisning enligt Europakonventionen. Som redogjorts för ovan gäller Europakonventionen och dess tilläggsprotokoll som lag här i landet. I ett flertal domar har Högsta domstolen ansett staten (och i ett fall kommun) har ett skadeståndsansvar oberoende av vållande som direkt grundats på Europakonventionen (se bl.a. NJA 2005 s. 462 och NJA 2009 s. 463). Rätt till undervisning finns i artikel 2 i första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Artikelns innehåll.

Ingen får förvägras rätten till undervisning. Vid utövandet av den verksamhet som staten kan ta på sig i fråga om utbildning och undervisning skall staten respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse.

Bestämmelsen anger inte att var och en ska ha rätt till undervisning utan endast att ingen ska förvägras rätten till undervisning. Rätten till undervisning innebär alltså en

rätt att få tillträde till den av myndigheterna organiserade undervisning som faktiskt existerar vid en viss tidpunkt (se Hans Danelius, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis (Zeteo 2015-09-15), s. 612). Av artikel 14 framgår att åtnjutandet av de fri- och rättigheter som anges i konventionen ska säkerställas utan någon åtskillnad såsom på grund av kön, ras, hudfärg, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationellt eller socialt ursprung, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd eller ställning i övrigt. Artikel 14 innehåller inte ett generellt förbud mot diskriminering; förbudet är begränsat till de i konventionen och dess tilläggsprotokoll garanterade fri och rättigheterna. För att omfattas av förbudet mot diskriminering behöver en handling dock inte samtidigt innefatta en fristående kränkning av en annan artikel i konventionen eller protokollen, men handlingen måste vara att hänföra till det område som behandlas i någon annan artikel (se a.a. s. 549.).

Europadomstolens praxis får enligt tingsrättens uppfattning förstås som att det förutsätts en långvarig förvägran av undervisning för att det ska utgöra en överträdelse av rätten till undervisning enligt Europakonventionen. Europadomstolen fann i Campbell och Cosans mot Förenade kungariket att det var ett brott mot artikel 2 att suspendera en skolpojke från undervisningen under en längre tid på grund av att familjen motsatte sig den kroppsliga bestraffning som skolan tillämpade. I Ali mot Förenade kungariket innebar en avstängning av en elev så länge det pågick en utredning om en brand i skolan inte en kränkning eftersom avstängningen hade ett legitimt syfte och var tidsbegränsat. Mot denna bakgrund anser tingsrätten att Sekretess inte kan anses ha förvägrats rätten till undervisning när hen inte tilläts använda sina hjälpmedel vid läsförståelseproven. Kommunens agerande har alltså inte innefattat någon kränkning av Sekretess rättigheter enligt Europakonventionen eller dess första tilläggsprotokoll. Sekretess talan kan därför inte bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 1](#) (TR-02)

Överklagandet adresseras till Svea hovrätt men ges in till tingsrätten senast den 18 juli 2019.

Sally Al-Najar

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvillå förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstadomstolen.se